

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ Й ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКИ**



ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректорка з навчальної та
науково-методичної роботи,
голова науково-методичної ради
_____ Дар'я МАЛЬЧИКОВА
06 березня 2023 р.

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЇ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Атестаційні екзамени:

1. **Іноземні мови та світова література.**
2. **Методика навчання іноземної мови та світової літератури у закладах загальної середньої освіти.**

Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність 014 Середня освіта
Спеціалізація 014.02 Мова і література
Освітня програма Середня освіта (мова і література російська)
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Форма навчання денна

ПОГОДЖЕНО

на засіданні науково-методичної ради
факультету української й іноземної
філології та журналістики
Голова НМР факультету

Ірина ГАЙДАЄНКО

«16» лютого 2023 р., протокол № 4

Затверджено на засіданні кафедри
української і слов'янської філології та журналістики
Протокол № 9 від 6 лютого 2023 р.

Завідувачка кафедри



Світлана КЛИМОВИЧ

Затверджено на засідання кафедри
англійської філології та світової літератури
імені професора Олега Мішукова
Протокол № 6 від 6 лютого 2023 р.

Завідувачка кафедри



Юлія КІЩЕНКО

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка	4
2. Програма атестації з екзамену «Іноземні мови та світова література (російська та англійська)»	7
3. Програма атестації з екзамену «Методика навчання іноземної мови та світової літератури в закладах загальної середньої освіти»	27
4. Критерії оцінювання відповіді здобувачів	35

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Атестація здобувачів вищої освіти за «Освітньо-професійною програмою “Середня освіта (мова і література російська)” першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта, 014.02 Мова і література галузі знань 01 Освіта/Педагогіка» проводиться у формі **атестаційних екзаменів** та завершується видачею документа встановленого зразка про присудження випускникові ступеня вищої освіти «Бакалавр освіти» з присвоєнням кваліфікації «Учитель російської мови і світової літератури та другої іноземної мови».

Атестація здійснюється відкрито й публічно.

Атестаційні екзамени:

1. Іноземні мови та світова література.
2. Методика навчання іноземної мови та світової літератури у закладах загальної середньої освіти.

Мета атестації – перевірка якості й оцінювання рівня фахової підготовки здобувачів вищої освіти: здатності викладати російську мову та світову літературу, другу іноземну мову (англійську) в закладах загальної середньої освіти й спеціалізованих навчальних закладах, у різноманітних групах іноземних учнів, здатності розв’язувати проблеми, пов’язані з новітніми тенденціями розвитку та функціонування іноземної мови в сучасних комунікативних ситуаціях.

Завдання атестації:

- виявити рівень і системність наукових знань з програм атестаційних іспитів;
- з’ясувати рівень сформованості програмних компетентностей;
- установити рівень відповідності результатів атестації програмним результатам навчання.

Компетентності:

Загальні компетентності:

ЗК 1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, виявлення й формулювання відповідної аргументації для розв’язання проблем.

ЗК 11 Здатність до письмової й усної комунікації засобами державної, російської, іноземної мов; володіння різними видами мовленнєвої діяльності; спроможність

розв'язувати комунікативні завдання рідною / іноземною мовами як усно, так і письмово, удосконалювати мовленнєві навички.

ЗК 12 Здатність використовувати інформаційні й комунікаційні технології для виконання завдань у сфері професійної діяльності, зокрема, для пошуку, оброблення інформації з різних джерел.

ЗК 13 Прагнення до життєтворчості як усеохоплюваного процесу розгортання життя у фізичному, соціальному, духовному просторі з метою реалізації особистісного потенціалу й користі суспільству.

Фахові компетентності

ФК 1 Володіти сучасними світоглядно методологічними підходами до розуміння організації освітнього процесу.

ФК 2 Володіти фаховими знаннями (методики викладання філологічних дисциплін; основи психології; історія педагогіки, концепції виховання; сучасна літературна російська мова, друга іноземна мова; історія світової літератури).

ФК 3 Орієнтуватися в особливостях лінгвістичних концепцій, критично оцінювати їх і використовувати їхні положення у фаховій діяльності.

ФК 4 Орієнтуватися в літературному процесі країн і народів світу (від давнини до сучасності), спадщині письменників у контексті літератури, історії, культури, використовувати знання мов і здобутків світового письменства для формування національної свідомості, культури учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.

ФК 5 Ефективно використовувати набуті знання з методики викладання мов і літератури, з філології, педагогіки, психології в професійній діяльності.

ФК 6 Аналізувати наукові фахові джерела, узагальнювати інформацію та робити власні висновки.

ФК 8 Якісно реалізовувати види мовленнєвої діяльності (читання, аудіювання, говоріння, письмо) завдяки достатньому обсягові знань із фонетики, лексики, граматики, орфографії, пунктуації, стилістики й культури мовлення української, російської та іноземної мов.

ФК 10 Здійснювати різні типи аналізу лінгвістичних, літературознавчих текстів, художніх творів. Інтерпретувати й зіставляти мовні / літературні явища, використовувати різні методи дослідження.

Програмні результати :

ПРН 3 Сформовані уявлення про спеціальність і кваліфікацію вчителя/філолога, особливості організації освітнього процесу в контексті модернізації української школи та входження в загальноєвропейський освітній простір.

ПРН 4 Знання засад фундаментальних дисциплін (вступу до мовознавства, сучасної російської літературної мови, іноземної мови, історії світової літератури, педагогіки) як теоретичної бази освітньої та дослідницької діяльності.

ПРН 5 Знання сучасних наукових методів науково-дослідницької роботи за спеціальністю.

ПРН 6 Уміння реферувати наукові джерела (у т.ч. іншомовні) й оформлювати результати фахового наукового дослідження.

ПРН 7 Досконале володіння державною мовою; володіння російською й іноземною мовами для формування комунікативної компетентності фахівця, необхідної для здійснення професійного спілкування, зокрема, іноземною мовою.

ПРН 9 Здатність використовувати професійні знання, уміння й навички для розв'язання практичних завдань.

ПРН 10 Розуміння культурологічних і соціально-економічних особливостей країн, мови яких вивчаються (традиції, звичаї, норми поведінки, мовленнєвий і діловий етикет; географія, соціальний і політичний устрій).

ПРН 15 Володіння навичками аналізу навчально-виховних ситуацій, уміння визначати й розв'язувати педагогічні завдання, запобігати конфліктам.

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЇ

2.1. ІНОЗЕМНІ МОВИ ТА СВІТОВА ЛІТЕРАТУРА

Вступ. Поняття «Сучасна російська літературна мова». Завдання курсу. Походження і розвиток російської мови, її зв'язки з іншими слов'янськими мовами. Соціальні функції сучасної російської літературної мови. Територіальні діалекти російської мови. Поняття про норми сучасної російської літературної мови. Основні стилі сучасної російської літературної мови. Лінгвістичні дисципліни, що вивчають різні рівні системи сучасної російської літературної мови.

Фонетика. Поняття про звуковий склад сучасної російської літературної мови. Фонетичний і фонологічний аспекти вивчення звукового складу сучасної російської літературної мови. Предмет і завдання фонетики як мовознавчої дисципліни.

Фонологія. Предмет і завдання фонології як мовознавчої дисципліни, що вивчає звуки російської мови з погляду їх смислорозрізняювальних функцій. Поняття фонем. Інваріант (головний вияв) і варіанти фонем, її функції. Система фонем сучасної російської літературної мови.

Голосні фонем, їх класифікація. Артикуляційна та акустична характеристики голосних фонем у їх головних виявах. Варіанти голосних фонем у ненаголошених і наголошених позиціях.

Приголосні фонем, їх класифікація. Артикуляційна та акустична характеристики приголосних фонем у їх головних виявах. Протиставлення приголосних фонем за твердістю-м'якістю.

Асиміляція і дисиміляція приголосних у потоці мовлення. Спрощення у групах приголосних. Подовжений приголосний звук як поєднання двох фонем.

Фонематична та фонетична транскрипції.

Основні фонетичні одиниці мовлення: звук, склад, фонетичне слово, мовленнєвий такт, фраза.

Закономірності сполучуваності звукових одиниць в російській мові. Позиційні зміни приголосних та голосних звуків.

Морфонологія. Морфонологія як учення про регулярні фонетичні чергування у складі морфем, пов'язані зі словотвором і словозміною. Взаємозв'язок фонем та морфем. Морфи як варіанти однієї морфеми.

Чергування голосних фонем у сучасній російській літературній мові (зумовлені найдавнішими фонетичними процесами, зумовленими пізнішими фонетичними процесами).

Чергування приголосних фонем у сучасній російській літературній мові.

Поняття складу. Основні закономірності складоподілу в російській мові. Типи складів. Морфемне членування слова та складоподіл.

Наголос у сучасній російській літературній мові. Роль наголосу в розрізненні слів та їх форм. Головний та побічний наголоси. Слова з рухомим і нерухомих наголосом. Проклітики та енклітики. Логічний та емпатичний наголоси.

Орфоепія. Орфоепія як розділ мовознавчої науки. Вимова голосних і приголосних у сучасній російській літературній мові. Особливості вимови слів

іншомовного походження. Орфоепія та культура усного мовлення. Орфоепічні норми сучасної російської літературної мови.

Графіка сучасної російської літературної мови. Поняття графеми. Російський алфавіт. Позначення на письмі голосних і приголосних звуків. Співвідношення між буквами російського алфавіту та фонемами сучасної російської літературної мови. Знак м'якшення і твердий знак. Правопис слів іншомовного походження. Правила переносу слів з рядка в рядок.

З історії письма. Неалфавітні види письма. Алфавітне письмо. Неалфавітні графічні знаки.

Орфографія. Російська орфографія як розділ мовознавчої науки. Співвідношення орфографії з графікою та орфоепією. Принципи орфографії сучасної російської літературної мови.

Лексикологія. Лексикологія як розділ сучасної російської мови. Предмет і завдання лексикології. Поняття про лексико-семантичну систему мови. Поняття про семантичне поле, лексико-семантичну групу, тематичну групу.

Слово як основна одиниця лексичної системи. Ознаки та функції слова. Лексичне й граматичне значення. Значення та поняття. Структура лексичного значення слова. Типи лексичних значень слів.

Поняття про полісемію. Семантична структура багатозначного слова. Пряме й переносне значення слів. Основні типи переносних значень слів.

Омоніми, типи їх. Шляхи виникнення омонімів. Омофони, омоформи, омографи. Міжмовні омоніми. Проблема розмежування омонімії та полісемії. Пароніми. Парономазія. Функційно-стилістична роль омонімів і паронімів.

Синонімія як мовне явище. Типи синонімів: абсолютні, ідеографічні, семантико-стилістичні, контекстуальні. Евфемізми як різновиди синонімів. Поняття про синонімічний ряд. Джерела синонімії.

Поняття про антонімію. Структурні й семантичні типи антонімів. Антонімія та багатозначність. Стилістичні функції антонімів.

Склад лексики російської літературної мови з погляду її походження. Співвідношення спільнослов'янської, східнослов'янської та власне російської лексики. Старослов'янізми у складі російської лексики. Лексичні запозичення зі слов'янських і неслов'янських мов. Джерела та способи засвоєння їх. Характер адаптації іншомовних слів у лексичній системі російської мови. Лексичні кальки.

Лексика сучасної російської мови з погляду вживання. Поняття про загальнонародну лексику та лексику обмежену. Діалектизми, спеціальна лексика, жаргонізми, арготизми.

Лексика сучасної російської літературної мови з експресивно-стилістичного погляду. Міжстильова лексика, книжна, розмовна.

Активна і пасивна лексика. Архаїзми та історизми. Неологізми, типи їх.

Фразеологія. Поняття про фразеологію як розділ мовознавства. Предмет і завдання фразеології. Фразеологізм як мовна одиниця. Категоріальні ознаки фразеологізму. Фразеологізм і слово. Співвідношення між лексичним значенням слова та значенням фразеологізму.

Типи класифікацій фразеологічних одиниць. Системні відношення фразеологізмів у сучасної російської мові: багатозначність фразеологізмів; явища синонімії та антонімії у фразеології.

Стилістичні властивості фразеологізмів. Лексико-граматичні зміни фразеологічних одиниць: скорочення лексичного складу, заміна одного компонента іншим, розширення та звуження обсягу значень та ін.

Лексикографія. Предмет і завдання лексикографії. Поняття про словник. Основні словники російської мови. Тлумачні й перекладні словники, характеристика їх. Основні аспектні та енциклопедичні словники.

Словотвір.

Словотвір як наука. Предмет і завдання словотвору. Актуальні проблеми російського словотвору. Загальні поняття словотвору. Типи аналізу слів: морфемний, словотвірний, етимологічний.

Слово та морфема. Морфемний склад слова. Структура слова в російській мові. Морфема, морф, аломорфи, варіанти морфем. Основа та флексія. Основи незмінних слів. Морфемні похідної основи. Корінь, вільні та зв'язані корні. Класифікація афіксів. Формотвірні й словотвірні афікси. Типи афіксів: префікс, суфікс, інтерфікс, постфікс. Суфіксоїди та префіксоїди. Нульові морфемні. Поняття регулярності – нерегулярності афіксів. Синонімія й омонімія морфем.

Історичні зміни в структурі слова. Поняття мотивації. Мотивуюча основа. Словотвірне гніздо. Способи словотвору. Морфологічні способи творення слів. Морфолого-синтаксичний спосіб словотвору. Субстантивація. Лексико-синтаксичний спосіб словотвору. Лексико-семантичний спосіб словотвору. Способи словотвору слів різних частин мови. Сучасні словотвірні процеси в російській мові.

Граматика. Граматика сучасної російської мови як учення про її морфологічну й синтаксичну будову. Морфологія та синтаксис як розділи граматики. Основні граматичні поняття: граматичне значення, граматична форма, граматична категорія, граматичне значення слова в його відношенні до лексичного. Способи вираження граматичного значення слова. Синтетичні й аналітичні форми слів. Граматичні категорії. Поняття грамеми.

Морфологія. Морфологія як граматичне вчення про систему форм слова та засоби їх вираження. Частини мови та принципи їхнього виділення в сучасній російській мові. Класифікація частини мови В.В. Виноградова. Ступені й різновиди взаємопереходу частин мови.

Іменник. Іменник як частина мови. Семантико-граматичні ознаки його виділення. Лексико-граматичні розряди іменників: іменники власні та загальні назви, назви істот і неістот, конкретні, абстрактні та збірні іменники, іменники з речовинним значенням. Перехід іменників одного розряду до іншого.

Граматичні категорії іменника. Категорія роду, її значення, морфологічне, синтаксичне та лексичне вираження. Формально-граматичні та значеннєві принципи розподілу іменників за родами. Іменники спільного роду. Хитання в роді іменників.

Категорія числа, її значення та граматичні засоби вираження. Іменники, що мають форму тільки однини або форму тільки множини.

Категорія відмінка. Основні значення відмінків. Словозміна іменників. Поняття про парадигму іменників. Повна та неповна парадигма. Принципи поділу іменників на відміни й групи. Словотвір іменників.

Прикметник. Поняття про прикметник як частину мови. Специфіка граматичних категорій прикметника. Лексико-граматичні розряди прикметників:

якісні, відносні, присвійні. Питання про порядкові прикметники. Перехід відносних у якісні, присвійних – у відносні та якісні.

Короткі та повні форми прикметників. Ступені порівняння якісних прикметників, творення їх.

Словотвір якісних, відносних, присвійних прикметників. Перехід прикметників у іменники.

Числівник. Проблема природи числівника. Розмежування числівників та інших слів із кількісним значенням.

Лексико-граматичні розряди числівників. Кількісні числівники, морфологічні особливості їх. Збірні числівники, особливості уживання їх. Дробові числівники. Питання про порядкові числівники та неозначено-кількісні слова. Морфологічні групи числівників: прості, складні та складені.

Відмінювання різних розрядів числівників. Синтаксичні функції числівників.

Займенник. Займенникові слова в системі частин мови. Співвідношення займенникових слів за значенням, морфологічними ознаками й синтаксичною роллю в реченні з іншими частинами мови – іменниками, прикметниками, числівниками.

Лексико-граматичні розряди займенникових слів. Граматичні категорії займенникових слів, відмінювання їх. Специфічні випадки функціонування займенникових слів. Явище прономіналізації. Перехід займенників в інші частини мови. Словотвірні характеристики займенникових слів.

Дієслово. Поняття про дієслово як частину мови. Неозначена форма дієслова. Типи дієслівних основ. Поділ дієслів на класи за співвідношенням з основами інфінітива, теперішнього часу. Поділ дієслів на дієвідміни.

Категорія виду дієслова. Протиставлення форм доконаного і недоконаного виду у видовій парі. Способи творення форм доконаного і недоконаного виду. Способи дієслівної дії.

Загальнодієслівна категорія перехідності – неперехідності дієслова. Категорія стану дієслова та її зв'язок із перехідністю – неперехідністю. Дві системи стану в сучасній російській мові. Дієслова активного стану, засоби вираження їх. Дієслова пасивного та зворотно-середнього стану.

Категорія способу дієслова. Дійсний, умовний та наказовий способи, їхнє творення й значення.

Категорія часу дієслова. Система дієслівних часів у сучасній російській літературній мові, їхнє творення й значення. Пряме та переносне вживання часових форм дієслова.

Категорія особи. Безособові дієслова. Дієслова з неповною особовою парадигмою.

Типи відмінювання дієслів. Словотвір російських дієслів.

Дієприкметник. Проміжний розряд між дієсловом і прикметником. Граматичні категорії дієприкметника: стан, вид, час. Творення дієприкметників. Перехід дієприкметників в іменники та прикметники.

Дієприслівник. Дієприслівник як проміжний розряд між дієсловом і прислівником. Дієслівні та прислівникові характеристики дієприслівника. Значення дієприслівників доконаного та недоконаного видів. Творення

й синтаксична роль дієприслівників. Перехід дієприслівників у прислівники та прийменники.

Прислівник. Значення прислівників як слів, що виражають статичну ознаку іншої ознаки. Морфологічні ознаки, синтаксична роль прислівників. Групи прислівників за значенням. Ступені порівняння означальних прислівників.

Творення прислівників (від прикметників, іменників, числівників, займенників, дієслів). Перехід у прислівники інших частин мови. Перехід прислівників у прийменники, сполучники, частки.

Слова категорії стану та місце їх у системі частин мови. Проблематика. Групи слів категорії стану за значенням і словотворенням.

Службові слова. Загальна характеристика службових слів.

Прийменник. Прийменники як слова, що виражають відношення (просторові, часові та інші) між повнозначними словами. Морфологічний склад прийменників. Перехід самостійних слів і словосполучень у прийменники. Уживання прийменників з певними відмінками іменників і субстантивованих слів. Полісемія прийменників. Синонімія прийменників.

Сполучник. Сполучники як слова, що виражають зв'язок між словами в реченні, між частинами речень. Морфологічний склад сполучників.

Сполучники сурядності й підрядності, їхні групи. Сполучні слова, їхня відмінність від сполучників. Перехід повнозначних слів у сполучники.

Частка. Частки як слова, що вносять певні відтінки в значення слів. Проблема лінгвістичного статусу часток. Групи часток за значенням. Функції часток. Частки словотворчі й формотворчі.

Модальні слова, групи їх за значенням і вживанням. Синтаксична роль модальних слів.

Вигук. Загальне поняття. Вигуки як слова, що виражають емоції та волевиявлення, їхня роль у реченні. Групи вигуків за значенням, уживання їх. Перехід у вигуки повнозначних слів.

Синтаксис. Предмет синтаксису. Типи синтаксичних одиниць, елементарні і неелементарні синтаксичні одиниці-конструкції. Синтаксичні зв'язки у словосполученні і реченні. Типи і форми синтаксичних зв'язків. Семантико-синтаксичні відношення. Зв'язок синтаксису з лексикою і морфологією.

Словосполучення. Словосполучення як некомунікативна синтаксична одиниця. Особливості структури словосполучень. Типи словосполучень. Граматичні зв'язки між компонентами словосполучень. Способи підрядного зв'язку, синтаксичні відношення.

Речення. Речення та судження. Аспекти вивчення речення. Парадигма речення. Формально-синтаксична типологія простого речення.

Двоскладне речення. Головні члени двоскладного речення.

Підмет, засоби його вираження.

Присудок. Структурно-семантичні характеристики присудка, засоби його вираження. Характер зв'язку між підметом і присудком у реченні.

Односкладне речення. Проблема односкладного речення у сучасному мовознавстві. Поняття про односкладне речення. Особливості семантичної структури односкладних речень. Поширені та непоширені односкладні речення, повні, неповні (контекстуальні, ситуативні). Еліптичні речення. Комунікативні

умови їх функціонування. Еквіваленти речення. Нечленовані конструкції (слова-речення).

Структурно-семантичні різновиди односкладних речень: означено-особові, неозначено-особові, узагальнено-особові, безособові, інфінітивні, номінативні, вокативні.

Непоширені та поширені речення.

Другорядні члени речення. Група підмета. Група присудка. Сучасні підходи до класифікації другорядних членів.

Додаток прямий і непряий, засоби вираження.

Означення узгоджене та неузгоджене. Прикладка як різновид означення.

Обставини. Семантико-синтаксичні різновиди обставин та їх роль в організації двоскладного речення.

Речення з однорідними членами. Прості ускладнені речення, їх особливості. Поняття про ускладнене речення. Речення із сурядними рядами. Засоби вираження однорідності. Речення з однорідними другорядними членами (додатки, обставини). Речення з однорідними і неоднорідними означеннями та прикладками. Проблемні питання про однорідні присудки.

Відокремлені другорядні члени речення. Речення з відокремленими членами. Умови відокремлення другорядних членів речення. Звертання. Вставні і вставлені слова (словосполучення, речення). Речення зі вставними і вставленими компонентами. Речення зі звертаннями.

Порядок слів у простому реченні. Семантико-синтаксична структура простого речення. Поняття синтаксеми та її типи.

Складне речення. Складне речення як синтаксична одиниця. Проблеми дослідження складного речення. Визначальні граматичні та семантичні ознаки складного речення. Засоби зв'язку частин складного речення. Поділ складних речень за основними засобами зв'язку на сполучникові та безсполучникові.

Складносурядні речення. Складносурядні елементарні речення. Засоби вираження синтаксичних зв'язків і змістових відношень між частинами складносурядного речення.

Структурно-семантичні типи складносурядних речень, виділювані на основі єдності характеру синтаксичних зв'язків і семантичних відношень між компонентами. Засоби поєднання предикативних частин складносурядних речень. Складносурядні речення відкритої та закритої структур.

Складнопідрядні речення. Складнопідрядні елементарні речення. Синтаксичне значення понять «головна частина» та «підрядна частина». Функції сполучних слів і сполучників у складнопідрядному реченні. Вказівні слова як факультативні та обов'язкові компоненти в головній частині. Принципи класифікації складнопідрядних речень.

Структурно-семантичні типи складнопідрядних речень (розчленовані і нерозчленовані). Характеристика складнопідрядних речень у зв'язку з функцією підрядної частини.

Складнопідрядні речення нерозчленованої структури. Складнопідрядні речення з підрядними присубстантивно-атрибутивними. Роль займенниково-співвідносного зв'язку у формуванні структури складнопідрядного речення. Складнопідрядне речення з підрядним з'ясувальним. Формальні та семантичні принципи його внутрішньої диференціації.

Складнопідрядні речення розчленованої структури. Різновиди складнопідрядних речень із підрядними обставинними. Підрядні речення місця, часу. Складнопідрядні речення з підрядними способу дії, міри або ступеня, порівняльними. Складнопідрядні речення з підрядними причини, наслідку, з підрядною частиною умовною.

Складнопідрядне речення з підрядним супровідним. Складнопідрядні речення із зіставними і пояснювальними відношеннями між предикативними частинами. Функціональне співвідношення другорядних членів речення та підрядних частин складнопідрядних речень.

Складні сполучникові речення з різними типами синтаксичного зв'язку.

Безсполучникові складні речення. Проблема статусу складних безсполучникових речень. Складні безсполучникові речення з однотипними частинами. Складні безсполучникові речення з різнотипними частинами.

Елементарні і неелементарні безсполучникові речення. Засоби синтаксичного зв'язку в безсполучниковому складному реченні. Роль інтонації в організації безсполучникових речень. Розділові знаки у безсполучниковому складному реченні.

Складні синтаксичні конструкції.

Безсполучникові багатокомпонентні речення. Складносурядні багатокомпонентні речення. Питання про семантико-синтаксичне співвідношення між безсполучниковими і складносурядними та складнопідрядними реченнями. Структурно-семантичні типи безсполучникових речень.

Багатокомпонентні складнопідрядні речення. Речення з кількома підрядними частинами, різновиди зв'язку підрядних частин у їх межах. Складнопідрядні речення з неоднорідною та однорідною супідрядністю. Складнопідрядні речення з послідовною підрядністю.

Складні багатокомпонентні речення з різними типами зв'язку.

Період. Період у сучасній російській літературній мові, його структурні типи, особливості інтонації та пунктуації.

Конструкції з чужим мовленням. Засоби передачі чужого мовлення, співвідношення форм прямої та непрямої мови. Різні типи зв'язку прямої мови з непрямою (авторською).

Заміна прямої мови непрямою та навпаки. Невласне-пряма мова, її структурні особливості та застосування. Пунктуація в реченнях із прямою, непрямою та невластне-прямою мовою.

Цитата. Синтаксична будова.

Текст. Текст як об'єкт синтаксично-комунікативного аналізу. Функціонально-комунікативні різновиди текстів. Монологічне мовлення як комунікативна та семантико-синтаксична форма усного і писемного тексту. Діалогічне мовлення.

Складне синтаксичне ціле. Складне синтаксичне ціле як синтаксична одиниця і компонент тексту. Засоби зв'язку між компонентами складного синтаксичного цілого. Структурні типи складних синтаксичних цілих. Абзац як композиційно-комунікативна одиниця, його роль у членуванні тексту.

Основи російської пунктуації. Принципи російської пунктуації. Система розділових знаків. Структура речення та пунктуація. Інтонація речення та пунктуація. Огляд уживання розділових знаків у простому та складному реченнях.

Використання засобів пунктуації для вираження емоційно-змістових відношень речення.

Стилістика

Стилістична забарвленість у системі мови й в тексті. Поняття про стилістичну норму. Поняття про стилістичну помилку. Функціональні стилі та їх системний характер. Поняття про індивідуально-авторські стилі. Розмовний стиль. Книжні функціональні стилі. Офіційно-діловий стиль. Науковий стиль. Публіцистичний стиль. Мова художньої літератури та її функції.

Історія російської літературної мови

Виникнення писемності у східних слов'ян. Літературно-писемна мова Давньої Русі (епоха раннього середньовіччя). Літературно-писемна мова Московської держави (XIV-XVII ст.).

Розвиток літературної мови Петровську епоху.

Реформа Ломоносова та її історичні основи. Розвиток літературної мови в другій половині XVIII ст. Російська літературна мова кінця XVII – початку XIX ст., або карамзинський період в історії російської літературної мови.

Демократизація російської літературної мови в XIX ст., або Пушкінська епоха в історії російської літературної мови. Зміни в літературній мові в після пушкінську пору.

Літературна мова у XX–XXI ст.

2.2. ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

АНТИЧНА ЛІТЕРАТУРА

Давньогрецька література. Поняття про міф. Міфологічне світосприйняття як специфічна стадія в осмисленні світу. Еволюція міфологічних уявлень. Давньогрецька міфологія. Культурна спрямованість олімпійської міфології.

Гомерівський епос. Поняття про епос. Гомерівське питання. Історичне підґрунтя й міфологічна основа поем Гомера. Епічні герої «Іліади» і «Одіссеї». Своєрідність епічного психологізму. Особливості композиції поем. Зримість гомерівських описів. Прийом «ретардації». Об'єктивність авторської позиції. Віршований розмір поем.

Трагедія. Проблема походження трагедії. Загальна характеристика поетики трагедії: структура і роль хорових партій, міфологічна основа трагічної фабули; принцип трилогії. Уславлені трагіки Есхіл, Софокл та Еврипід, їх внесок у розвиток жанру. Есхіл як «батько трагедії». Героїчний, монументальний характер есхілівської драми, глобальність її конфліктів: людина і фатум, право матері і право батька, злочин і кара. «Прометей закутий» як частина трилогії Есхіла.

Давньоримська література. Спадкоємний характер римської культури та поступове її самовизначення в умовах соціально-культурного життя Рима. Своєрідність римської літератури: аналітичний погляд на життя суспільства, розвиток сатиричних жанрів, загострений драматизм, психологізм тощо.

Література періоду імперії. Епос у давньоримській літературі. Епічна поема Вергілія «Енеїда»: міфологічна основа, поєднання міфу з історичними подіями. Еней як «людина долі», втілення в образі Енея «Августова ідеалу». Еней і Дідона: психологізм у зображенні пристрасної, трагічної розв'язки кохання. Творче наслідування поем Гомера. Мистецтво поетичного лаконізму Вергілія, формування «центонів». Вплив Вергілія на розвиток літератури. Подальші літературні переробки «Енеїди». Вергілій та І. П. Котляревський.

Місце творчості Горация в давньоримській літературі. «Сатири»: особливості змісту та філософська проблематика. «Оди»: хронологія книг, зв'язок із грецькою лірикою, тематика. Гораций як теоретик римської поезії («Послання до Пізонів»). Значення творчості Горация для розвитку європейської поезії.

ЛІТЕРАТУРА СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА ДОБИ ВІДРОДЖЕННЯ

Героїчний епос Середньовіччя. Проблема співвідношення фольклорного і літературного аспектів у героїчному епосі, проблема авторства пам'яток.

Французький епос. «Пісня про Роланда». Суперечки про походження і природу цього пам'ятника (Г. Парис, Ж. Бедьє, Р. Менендес Пидаль). Епічна ідея пам'ятки, історична правда та вимисел у творі. Роланд як ідеальний герой епосу. Особливості художнього світу «Пісні про Роланда». Фольклорні поетичні прийоми у пам'ятці. Образ Роланда у європейському мистецтві. Типологічна спорідненість «Пісні про Роланда» з пам'ятками героїчного епосу інших народів світу.

Данте Аліґ'єрі. Загальна характеристика життя і творчості Данте – видатного мислителя і поета Італії. «Нове життя» як перша європейська художня автобіографія і коментований поетичний цикл. Композиція і художні особливості книги. Образ Беатріче і традиції поезії «нового солодкого стилю».

«Божественна комедія» як прояв середньовічного світогляду і провісник Ренесансу. Сенси поеми. Особливості жанру (зв'язок з античною традицією, риси середньовічного світосприйняття, жанрова специфіка твору з точки зору сучасної класифікації жанрів тощо). Алегоричність і символічність художнього світу поеми. Сюжет. Образи твору. Роль містичних чисел у композиції та у строфіці поеми. Т.Г. Шевченко та І.Я. Франко про Данте.

Доба Відродження. Особливості ренесансної культури у Франції. Культура Північного Відродження. Загальна характеристика іспанської літератури доби Ренесансу.

Доба Відродження в Італії. Періодизація італійського Відродження. Ф. Петрарка – перший європейський поет-гуманіст. Пафос самоусвідомлення, пов'язаний із «відкриттям людини». «Книга пісень» як взірць любовної лірики. Образ Лаури і ліричного героя. Особливості сонетної форми в творчості митця. Новаторство і художня своєрідність лірики Петрарки, її значення для розвитку європейської ренесансної поезії. Доля поетичної традиції Петрарки.

Доба Відродження в Англії. Історико-культурна ситуація в Англії XVI – поч. XVII ст. Загальна характеристика творчості В. Шекспіра, її періодизація. «Шекспірівське питання». Трагедія В. Шекспіра «Гамлет»: джерела твору, проблематика, композиція конфлікту, образ Гамлета як втілення трагічного зіткнення гуманістичної мрії та потворної дійсності; трактування фіналу. Багатогранність шекспірівських характерів.

ЛІТЕРАТУРА XVII – XVIII СТОЛІТЬ

XVII ст. як особлива епоха у розвитку культури країн Європи.

Література Іспанії. Концепція світу і людини в мистецтві бароко. Специфічні риси барокової літератури Іспанії. Особливості світобачення П. Кальдерона, його естетичні принципи. Віддзеркалення світоглядно-філософських та художньо-естетичних засад бароко у драмі «Життя – це сон».

Французька література. Нормативний характер естетики класицизму. Жанрова система, проблематика, герой літератури класицизму. Драматургія французького класицизму. Ж. Б. Мольєр. «Міщанин-шляхтич» Мольєра: відображення соціальних протиріч епохи абсолютизму; герой твору як носій однієї пристрасті; засоби комічного і сатиричного зображення дійсності.

Доба Просвітництва. Просвітництво як ідейно-мистецький рух у розвитку європейської культури XVIII ст. Літературна палітра доби: просвітительський класицизм, просвітительський реалізм, сентименталізм тощо. XVIII ст. як доба Вольтера.

Англійський роман XVIII ст. (Д. Свіфт, С. Річардсон, Г. Філдінг, Л. Стерн). Робінзон у романі Д. Дефо «Життя й дивовижні пригоди Робінзона Крузо...» як образ людини доби Просвітництва. Стильова своєрідність роману Дефо.

«Фауст» Й. В. Гете: фольклорні та літературні витоки сюжетної канви, проблематика. Персоніфікація соціально-філософських ідей в образах твору Гете. Фауст як один із «вічних/традиційних образів».

ЛІТЕРАТУРА XIX СТОРІЧЧЯ

Література доби романтизму. Особливості романтизму як художнього напрямку, історичні та філософські передумови його виникнення, естетичні принципи. Особливості романтичного героя. Періодизація розвитку романтичного руху. Основні жанри літератури романтизму. Специфіка національних (французького, американського та ін.) варіантів світового романтизму.

Романтизм у Німеччині: основні періоди його розвитку, їхні характерні особливості, представники. Специфіка романтизму Е. Т. А. Гофмана, її відображення у прозі митця («Золотий горнець», «Крихітка Цахес...» тощо).

Періодизація й загальна характеристика етапів розвитку літератури англійського романтизму в контексті історико-культурної ситуації в країні. Д. Г. Н. Байрон як володар думок своїх сучасників. Місце В. Скотта в літературі доби. Ідейно-художня структура історичного роману, створеного «шотландським чарівником».

Особливості літературно-мистецької ситуації в Росії перших десятиріч XIX ст. Основні мотиви й художня своєрідність лірики О. Пушкіна. «Євгеній Онегін» Пушкіна – «енциклопедія російського життя». Онегін і Чайльд Гарольд. Образ автора. Онегінська строфа.

Провідні мотиви лірики М. Лермонтова. «Герой нашого часу» як соціально-психологічний роман. Трагізм особистості Печоріна.

Тема «маленької людини» як наскрізна для російської літератури XIX ст. та своєрідність її віддзеркалення в творчості М. Гоголя.

Література реалізму: передумови формування реалізму як літературно-мистецького напрямку, його світоглядне й естетичне підґрунтя, періодизація розвитку. Роман як основний жанр літератури реалізму. Основні представники реалізму та його провідні властивості в національних літературах.

«Червоне і чорне» Стендаля як соціально-психологічний роман. Головний герой, його уявлення про щастя; динаміка ціннісних пріоритетів Жульєна Сореля під впливом обставин і середовища. Особливості психологізму Стендаля.

«Людська комедія» Бальзака: проблематика і структура. Філософія «останнього закону світу» у повісті «Гобсек». Композиція твору. Особливості авторського стилю.

«Пані Боварі» Г. Флобера – реалістичний соціально-психологічний роман середини XIX ст.: хронотоп, система образів, роль предметного світу, підтекст у творі. Предмет авторської іронії і засоби її створення. «Об'єктивний метод» Флобера.

Роль І. Тургенєва в розвитку романного жанру в російській літературі доби. Жанрова своєрідність «Злочину і кари» Ф. Достоевського. Система образів в її зв'язках з соціально-філософською та етичною проблематикою твору.

«Війна і мир» Л. Толстого: жанр, філософія історії, «мисль народна» у творі. Духовні шукання толстовських героїв.

ЛІТЕРАТУРА XX СТОРІЧЧЯ

Модерністська проза XX століття Потік свідомості як принцип художньої організації модерністської прози. Новаторський характер прози Дж. Джойса. «Уліс» як енциклопедія модернізму. Психологічне есе «Джакомо». Категорія часу у творчості М. Пруста. Асоціативний характер спогадів у романі «До Свана». Потік свідомості у творчому спадку В. Вулф («На маяк», «Хвилі», «Місіс Делуей»).

Метафорична проза Ф. Кафки. Особливості світовідчуття Ф. Кафки у контексті історико-культурної та літературної доби. Метафоричний характер модерністської прози Ф. Кафки. Жанрова своєрідність художнього спадку (притчі «Пасажири залізниці», «Дерева»; новели «У виправній колонії», «Вирок»; романи «Процес», «Замок», листи, щоденники). Трагедія відчуженої особистості у новелі «Перевтілення». Образ Грегора Замзи. Відчужений тип кафкіанського героя. Абсурдна природа художнього світу в оповіданні

Література втраченої генерації. Історико-культурні витоки та художня специфіка літератури «втраченої генерації». Трагедія митця-маргінала у романі Р. Олдінгтона «Смерть героя». «Джазова» природа оповіді. Трагедія молодії генерації у творах Фіцджеральда («Оповідання джазової доби»).

Тема «втраченої генерації» в світовій літературі. Особливості ремарківського героя «втраченого покоління» (за романом «Три товариша») Образи Роберта Локампа, Готфріда Ленца, Отто Кестера. Тема кохання у творі Образ Патрісії Хольман. Людина і війна у ранніх романах Е. Хемінгвея («Фієста», «Прощавай, зброє!»).

Антиутопія XX століття. Антиутопія XX століття: історія становлення та художня специфіка жанру. Сатирична спрямованість роману О. Хакслі «Чудовий новий світ». Антиутопічні мотиви роману Є. Замятіна «Ми». Соціальні й моральні перестороги у романах А. Платонова «Котлован» та «Чевенгур».

Проблема «особистість і тоталітарна влада» в романі Дж. Оруела «1984». Філософсько-алегоричний сенс казки-застереження Дж. Оруела «Ферма тварин». Система образів у творі. Прийоми сатиричного зображення.

Драматургія ХХ століття: традиції і новаторство. Художні принципи «нової драми» та їх реценція у драматургії ХХ століття. Традиції Г. Ібсена та Б. Шоу у ХХ ст. Театр парадоксу Е. Іонеско. Алегоричний й історичний сенс п'єси «Носоріг». Театр абсурду С. Беккета. Новаторський характер п'єси «Очікуючи на Году». Театр «трагічної комедії» Ф. Дюрренматта. Філософський й сатиричний сенс образів п'єси «Візит старої дами».

Епічний театр Б. Брехта. Новаторський характер п'єси «Матінка Кураж та її діти». Образ Анни Фірлінг у творі. Діти Кураж як відображення національних чеснот Німеччини: відваги (Ейліф), відданості (Швейцеркас), материнства (Катрін). Трагедія Анни Фірлінг, суперечливий характер образу.

Меніппея ХХ століття. Творчість М. Булгакова. Жанр меніппеї в античній та сучасній літературі. Меніппейна природа сатиричних повістей М. Булгакова «Дияволіада», «Собаче серце», «Фатальні яйця». Роман-меніппея «Майстер і Маргарита»: структура, проблематика, система образів. Проблема провини та спокути. Тема кохання та самопожертви. Біблійні образи та їх трансформація у творі. Гетевські мотиви у творі. Філософське багатство роману.

Гуманістичний пафос творчості А. де Сент-Екзюпері. Письменник, гуманіст, льотчик. Романтика польоту у ранніх творах «Нічний політ», «Південний поштовий». Роздуми про сенс людського життя у повісті «Планета людей». Філософський сенс образів казки «Маленький принц». Поетика метафізичної прози. Біблійні алюзії у творі. Мотив подорожі та його філософське значення у творі. Казковий хронотоп.

Екзистенціалізм в європейській літературі середини ХХ століття. Філософія екзистенціалізму та її значення в культурі ХХ століття. Екзистенціалізм як напрям в літературі 30–40-х рр. Екзистенційні мотиви в романі Ж.-П. Сартра «Нудота». Конфлікт особистості й суспільства в повісті А. Камю «Сторонній». Проблема абсурдного героя в есе «Міф про Сізіфа. Есе про Абсурд».

Пафос морального стоїцизму в романі А. Камю «Чума». Антифашистський пафос твору. Система образів у творі. Образ доктора Ріе. Екзистенційні мотиви у творі. Гуманістична спрямованість твору.

Американська повоєнна література (Дж. Стейнбек, Д. Селінджер, Дж. Апдайк, Харпер Лі., Е. Хемінгвей). Проблема морального вибору в романі Дж. Стейнбека «Зима тривоги нашої». Ідея нонконформізму в романі Д. Селінджера «Над прірвою у житті». Міф і реальність у романі Дж. Апдайка «Кентавр». Проблема добра і милосердя в романі «Убити пересмішника». Расові питання Америки середини ХХ століття.

Філософський сенс образів повісті-притчі Е. Хемінгвея «Старий і море». Образ старого Сантьяго. Проблема незламності людського духу. Образ Маноліна. Тема природи у творі. Реалістичне й символічне у повісті. Віра в непереможність людини у творі.

Німецькомовна повоєнна література (Г. Белль, А. Зегерс, Г. Грасс). Антифашистський пафос роману А. Зегерс «Сьомий хрест». Новаторський характер прози Г. Грасса («Бляшаний барабан»). Проблеми історичної відповідальності. Гуманістичні ідеали німецької повоєнної літератури.

Війна та її відлуння в оповіданні у творчості Г. Белля «Подорожній, коли ти прийдеш у Спа...». Проблема освіти й виховання у фашистській Німеччині. Потік свідомості та саморефлексія героя. Біблійні символи у творі. Трагедія молодого покоління на війні. Гуманістичне спрямування твору.

Латиноамериканський літературний феномен (Х.Л. Борхес, Г. Гарсія Маркес). Магічний реалізм як естетична концепція латиноамериканської літератури ХХ століття. Фантасмагоричний характер оповідань Х.Л. Борхеса «Вавилонська бібліотека» та інші оповідання. Традиції латиноамериканської культури у романі Г. Гарсія Маркеса «Сто років самотності» Принципи магічного реалізму у оповіданні «Стариган із крилами». Поетика неймовірного як способу відображення повсякденного.

2.3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Моя сім'я. Члени родини. Біографія. Проблема поколінь.

Мій будинок. Сучасний дім. Комфорт та зручності в квартирі. Типи будинків в Україні. Типи будинків у Великобританії та Америці. Порівняння умов життя в Україні та Великобританії/США.

Звичайний день англієця. Мій робочий день.

Навчання в університеті. Урок англійської мови. Мій улюблений предмет. Система оцінювання в сучасній освіті. Екзамени.

Континенти, країни та люди, що мешкають в них. Назви столиць, мов, національностей. Найвеликіші міста світу. Індустріальні міста Великої Британії. Географічне розташування Великої Британії та англомовних країн.

Національні особливості їжі. Українська національна кухня. Особливості кухні Великобританії та США. Моя улюблена страва. У ресторані/кафе.

Пори року. Прогноз погоди. Людина та природа.

Особливості культурних традицій та свят у Великобританії та США. Найдавніші традиції України.

Вибір професії. Професії та їх специфіка.

Професійна діяльність вчителя. Робота у школі – моє покликання.

Проблема виховання дітей. Взаємовідносини вчителів та учнів сьогодні. Виховання «важких» підлітків. Роль сім'ї у вихованні дитини. Роль школи у вихованні дитини. Проблеми виховання сучасного молодого покоління.

Професія лікаря. Хвороби та їх лікування. Візит до лікаря.

Лондон. Велика Британія. Екскурсія Лондоном. Видатні місця Лондону. Подорож до Лондона.

Освіта в житті людини. Досвід першокурсника. Школа майбутнього в Україні. Середня освіта в Україні та закордоном. Структура освіти Великобританії та США. Сучасні можливості у сфері вищої освіти.

Спортивне життя України. Мій улюблений вид спорту. Улюблені спортивні ігри. Спортивні змагання. Спорт у Великій Британії та США.

Подорожі. Види подорожування. Планування подорожі.

Відпочинок та дозвілля. Світ навколо нас. Улюблені місця відпочинку.

Туристичний похід. Пікнік на природі.

Мистецтво і людина. Праці відомих митців минулого та сучасності. Тематика сучасного мистецтва. Роль мистецтва у житті молоді.

Театральне мистецтво в Україні. Театральне мистецтво в Лондоні. Класичний та сучасний театр. Театри рідного міста.

Кіномистецтво у нашому житті. Жанри кіно. Проблеми сучасного кінематографу.

Суди США. Юридична структура. Судочинство у США. Процедура засідання суду.

Письменник. Його творчий та життєвий шлях. Творчість видатних англійських та американських письменників. Роль книги в житті людини.

Музика як засіб людського спілкування. Сучасна музика: виконавці, напрями та жанри. Розвиток музики в Україні та англomовних країнах.

Сучасні засоби масової інформації та суспільство. Вплив телебачення та інших засобів масової інформації на розвиток дитини.

Почуття та емоції. Проблеми сімейного життя. Головні проблеми молодих сімей. Вплив соціальних змін у сучасному суспільстві на сімейне життя.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ІНОЗЕМНІ МОВИ

Основна

1. Беляєв Ю.И. Синтаксис современного русского литературного языка. – Херсон, 2001.
2. Беляєв Ю.И. Синтаксис современного русского литературного языка. – Херсон: Изд-во ХГУ, 2003.
3. Беляєв О.М. Сучасний урок української мови / О.М. Беляєв. – К., 1981.
4. Види розбору на уроках російського мови / под ред. В.В.Бабайцевой. – М., 1998.
5. Богомазов Г.М. Современный русский литературный язык: Фонетика. – М.: Владос, 2001.
6. Болотнова Н.С. Филологический анализ текста: учеб. Пособие / Н.С. Болотнова. – 4-е изд. – М.: Флинта: Наука, 2009. – 520 с.
7. Бондарко Л.В. Фонетика современного русского языка. – СПб, 1998.
8. Бровко А.О. Трудности синтаксического анализа. Пособие для учителя. – К., 1991.
9. Валгина Н.С. Синтаксис современного русского языка. – М., 1991.
10. Голуб И.Б. Стилистика современного русского языка: Учебное пособие для вузов по спец. Журналистика. – 2-е изд., и последующие. – М.: Высш. шк., 1996.
11. Гужва Ф.К. Трудные вопросы синтаксиса и пунктуации. – К., 1981.
12. Гужва Ф.К., Иванова А.Н. Лексика и фразеология русского языка. – К.: Радянська школа, 1982.

13. Дудников А.В. Лексика и фразеология русского языка : пособие для учителя / А.В.Дудников. – М.,1998.
14. Кодухов В.И. Общее языкознание – М.:Высшая школа, 1974.
15. Кожина М.Н. Стилистика русского языка. – М.: Просвещение, 1983.
16. Колодезнев В.М. Морфология рус.языка. Практический курс. – М., 1999.
17. Кузнецова Э.В. Лексикология русского языка. – М.: Высшая школа, 2000 (1982).
18. Купалова А.Ю. Словосочетание и предложение в школьном курсе синтаксиса / А.Ю.Купалова. – М.,1997.
19. Лекант П.А. Современный русский язык. – М., 1983.
20. Ломизов А.Ф. Трудные вопросы методики пунктуации / А.Ф.Ломизов. – М.,1995.
21. Львов М.Р. Словарь-справочник по методике русского языка / М. Р. Львов. – М.,1988.
22. Львов М.Р. Риторика. Культура речи. – М., 2002.
23. Матвеева Т.В. Учебный словарь. Русский язык. Культура речи. Стилистика. Риторика.- М.: Флинта. – 2003.
24. Милославский И.Г. Морфологические категории современного русского языка.- М.: Просвещение, 1981.
25. Михайловская Г.А. Лингводидактические основы формирования речевых умений в процессе обучения русскому языку / Г.А.Михайловская.– К. : УкрНДУПСК,1999.
26. Моисеев А.И. Основные вопросы словообразования в современном русском литературном языке. – Л.: Изд-во Ленинградского ун-та, 1987.
27. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Українська мова; Українська література. 5–9 класи [Текст] / відп. за випуск К.В. Таранік-Ткачук. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2013.– 160 с.
28. Немченко В.Н. Современный русский язык: Словообразование. – М.: Просвещение, 1984.
29. Озерская В.П. Изучение морфологии на синтаксической основе 4 кл. / Озерская В.П. – М.,1998.
30. Рахманова Л.И., Суздальцева В.Н. Современный русский язык. Учебник для вузов. – Издво: Аспект Пресс, 2006.
31. Розенталь Д.Э. Практическая стилистика русского языка. – М.: Русский язык, 1974.
32. Русская грамматика /под ред. Н.Ю.Шведовой и В.В.Лопатина. – М., 1990.
33. Русская грамматика. – Т.2. – М., 1982.
34. Русский язык и культура речи. Учебник / Под ред. проф. О.Я.Гойхмана. – М.: ИНФРА, 2008.
35. Современный русский язык / Под ред. Д.Э.Розенталя. – Ч.2. – Синтаксис. – М., 1979.
36. Современный русский язык / Под ред. П.А.Леканта. – М., 1983.
37. Современный русский язык: В 3-х чч. / Шанский Н.М., Тихонов А.Н. Ч.2 Словообразование. Морфология. – М.: Просвещение, 1987.
38. Современный русский язык: Теоретический курс. Лексикология /Под ред. Л.А. Новикова. – М.: Русский язык, 1987.

39. Современный русский язык: Теоретический курс. Фонетика / Под ред. В.В. Иванова, Л.А. Новикова. – М.: Просвещение, 1985.
40. Солодуб Ю.П., Альбрехт Ф.Б. Современный русский язык. Лексика и фразеология. – М.: Флинта-Наука, 2003.
41. Тихонов А.Н. Современный русский язык: Морфемика. Словообразование. Морфология. – М.: Цитадель-Трейд, 2003.
42. Фомина М.И. Современный русский язык: Лексикология. – М.: Высшая школа, 2001 (1990).
43. Шанский Н.М., Тихонов А.Н. Современный русский язык в 3-х частях. – Ч.3. – М., 1987.
44. Шмелев Д.Н. Современный русский язык: Лексика. – М.: Просвещение, 1977.

Допоміжна

1. Арват Н.Н. Сопоставительное изучение русского и украинского языков в школе: пособие для учителя / Арват Н.Н., Арват Ф.С. – К., 1989. – 192 с.
2. Внеклассная и внешкольная работа по русскому языку и литературе в национальной школе / К.В. Мальцева, Н.П. Толмачева, М.Н. Борисова и др. ; под ред. К.В. Мальцевой и М.Н. Борисовой. – Л. : Просвещение, 1982. – 232 с.
3. Золотова Г.А., Онипенко Н.К., Сидорова М.Ю. Коммуникативная грамматика русского языка. М., 2004. – 544 с.
4. Кучеренко І. Теоретичні і методичні засади сучасного уроку української мови в основній школі : монографія / Ірина Кучеренко. – Умань : ФОП Жовтий О.О., 2014. – 410 с.
5. Маслова В. А. Современные направления в лингвистике: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / В.А. Маслова. – М.: Издательский центр «Академия», 2008. – 272 с.
6. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах : підруч. Для студ. філологічних факультетів університетів / [М.І.Пентиліук, С.О.Караман, О.Б.Караман та ін.]; за ред. М.І.Пентиліук. – К. : Левіт, 2009. – 400 с.
7. Михайловская Г.А. Коммуникативная направленность уроков русского языка : монография / Г.А. Михайловская. – Херсон : Изд-во ХГПУ, 2002
8. Михайловская Г.А. Языковая ситуация требует новых исходных положений: О принципах обучения русскому языку [Текст] / Галина Александровна Михайловская // Русская словесность в школах Украины. – 2011. – № 2. – С.5–7.
9. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням російською мовою : Російська мова ; Інтегрований курс «Література (російська та світова)». 5–9 класи / колектив авторів. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2013. – 192 с.
10. Панов Б.Т. Внеклассная работа по русскому языку : пособие для учителя / Б.Т.Панов. – М. : Просвещение, 1995. – 208 с.
11. Російська мова: програма для 5–12 класів загальноосвітніх навчальних закладів з російською мовою навчання [Текст] / уклад. Н.Г.Озерова, Г.О.Михайловська, Л.В.Давидюк, В.І.Статівка, К.І.Бикова. – Черновці : Видавничий дім «Букрек», 2005. – 156 с.

12. Хрестоматія по методикі преподавання російського мови як іноземного [Текст] / сост. Л.В. Московкін, А.Н.Щукін. – 4-е изд., стереотип. – М. : Русский язык. Курси, 2014.– 552 с.
13. Чеснокова Л.Д. Русский язык. Трудные случаи морфологического разбора. – М.: Высшая школа, 1991.

Інформаційні ресурси

1. "Мова інфо" : лінгвістичний портал: <http://www.mova.info/>
2. Електронна бібліотека "Чтиво": www.chtyvo.org.ua
3. Лінгвістична література на linguists.narod.ru:
<http://linguists.narod.ru/downloads1.html>
4. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського:
<http://www.nbuv.gov.ua/>
5. Словники на mova.info: <http://www.mova.info/Page.aspx?l1=61>

СВІТОВА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Антична література. Греція. Рим. Хрестоматія / Упорядники: Михед Т.В., Якубіна Ю.В. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 952 с.
2. Гальчук О. Антична література: Навчальний посібник. – К.: Вид-во Київського славістичного університету, 2008. – 210 с.
3. Гиленсон Б. История античной литературы. Древняя Греция. Древний Рим. Учебное пособие. В 2 томах. – М.: Флинта-Наука, 2002. – 800 с.
4. Пащенко В., Пащенко Н. Антична література. – К.: Либідь, 2008. – 718 с.
5. Пуришев Б.И. История зарубежной литературы. Средние века. Хрестоматия. В 2-х частях. – 2004.
6. История зарубежной литературы от античности до середины. XIX века : учебник для бакалавров / Б. А. Гиленсон. – М. : Издательство Юрайт, 2014.
7. История зарубежной литературы средних веков и эпохи возрождения в 2 ч. Часть 1. Средние века : учебник и практикум для академического бакалавриата / М. П. Алексеев [и др.] ; под ред. Л. Н. Полубояриновой, О. А. Светлаковой, А. А. Чамеева. – М. : Издательство Юрайт, 2016. – 214 с.
8. Шаповалова М. С., Рубанова Г. Л., Моторний В. А. Історія зарубіжної літератури: Середні віки та Відродження: Підручник / За ред. Я. І. Кравця. – 3-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2011. – 476 с.
9. Давиденко Г.Й. Акуленко В.Л. Історія зарубіжної літератури Середніх віків та доби Відродження. – Київ: Центр учбової літератури, 2007. – 248 с.
10. Козлик І.В. Світова література доби Середньовіччя та епохи Відродження: навч. посібник [для студ. вищ. навч. закл.]. – Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2011. – 344 с.
11. Шайтанов И.О. История зарубежной литературы. Эпоха Возрождения: Учеб. для студ. высш. учеб. зав.: В 2 т. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001.

12. Никола М. И. История зарубежной литературы средних веков : учебник для академического бакалавриата / М. И. Никола, М. К. Попова, И.О. Шайтанов. – М. : Издательство Юрайт, 2015. – 451 с.
13. Висоцька Н. та ін. Література західноєвропейського Середньовіччя: Навч. посіб. – Вінниця, Нова книга, 2004.
14. Зарубежная литература XIX века: Практикум [отв. ред. В.А. Луков] – М., 2002.
15. История зарубежной литературы XIX века / Под ред. Н.А. Соловьевой. – М., 1991.
16. Луков В.А. История литературы: Зарубежная литература от истоков до наших дней. – М., 2003.
17. Наливайко Д.С., Шахова К.О. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму: підручник. – Тернопіль, 2008.
18. Ніколенко О.М. Романтизм у поезії. Г. Гейне, Дж.Г. Байрон, А. Міцкевич, Г. Лонгфелло: Посібник для вчителя. – Х., 2003.
19. Пригодій С.М., Горенко О.П. Американський романтизм. Полікритика: Навч. посібник. – К., 2006.
20. Шумкова Т.Л. Зарубежная и русская литература. Романтизм: Учебное пособие. – М., 2002.
21. Проскурнин Б., Яшенкина Р. История зарубежной литературы XIX века: Западноевропейская реалистическая проза. – М., 1998.
22. Зарубежная литература XX века: Учеб. для вузов / Под ред. Л.Г. Андреева. 2е изд. – М., 2000.
23. Давиденко Г. Чайка О. Історія новітньої зарубіжної літератури К., 2009.
24. Зарубежная литература XX века: Практикум / Сост. и общ. ред. Н.П. Михальской. – М., 1999.
25. Зарубежная литература XX века : Учеб. / Под ред. Л. Г. Андреева. – М., 1996.

Додаткова

26. Дилите Д. Античная литература. Перев. с литовского Н.К. Малинаускене. – М.: Греко-латинский кабинет Ю. А. Шичалина, 2003. – 488 с.
27. Підлісна Г.Н. Антична література для всіх і кожного. – К.: Техніка, 2004. – 384 с.
28. Шалагінов Б.Б. Зарубіжна література: Від античності до початку XIX ст.: Іст.естет. нарис. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2007. – 360 с.
29. Ковбасенко Ю.І. Література середньовіччя. – К., 2014.
30. Борецький М. Класицизм і його різновиди // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 1998. – № 12. – С. 46-47.
31. Жирмунская Н. От барокко к романтизму: Статьи о французской и немецкой литературе. – СПб., 2001.
32. Наливайко Д. Бароко і драма Кальдерона «Життя – це сон» // Тема: Із літератури бароко. Кальдерон. «Життя – це сон». – 2000. – № 1. – С. 5- 17.
33. Ніколенко О. Бароко. Класицизм. Просвітництво: Література XVII – XVIII ст. – Харків, 2003.
34. Шалагінов Б. Шлях Гете: Життя. Філософія. Творчість. – Харків, 2003.

35. Жирмунский В.М. Немецкий романтизм и современная мистика. – СПб., 1996.
36. Манн Ю.В. Русская литература XIX в.: Эпоха романтизма. – М., 2001.
37. Наливайко Д.С. Німецький романтизм // Вікно в світ. – 1999. – № 1. – С. 90–162.
38. Гарбог А. Статьи о Толстом. – М., 2002.
39. Крайчик Л. Русская литература XIX в. – Воронеж, 1997.
40. Мелетинский Е. Заметки о творчестве Достоевского. – М., 2001.
41. Сальвестрони С. Библейские и святоотеческие источники романов Достоевского. – М., 2001.
42. Сиприо П. Бальзак без маски. – М., 2003.
43. Фойер К. Б. Генезис «Войны и мира». – М., 2002.
44. Литературная энциклопедия терминов и понятий / Под ред. А. Н. Николюкина. – М., 2001.

Інформаційні ресурси

45. Лосев А.Ф.: Античная литература [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://antique-lit.niv.ru/antique-lit/losev/index.htm>
46. Тронский И.М. История античной литературы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://infoliolib.info/philol/tronsky/index.html>

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДРУГОЇ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Література для тем усної бесіди

1. Гужва Т. В. Розмовні теми з англійської мови. У 2-х т. – Харків 2004.
2. Практический курс английского языка. 4 курс / Под редакцией В. Д. Аракина. – М.: ВЛАДОС, 2000. – 336 с.
3. Карабан В. І., Черноватий Л. М., Набокова І. Ю., Рябих М. В., Пчеліна С. Л., Ковальчук Н. М. Практичний курс англійської мови: Підручник для студентів третього курсу вищих закладів освіти (філологічні спеціальності та спеціальність “Переклад”). – Вінниця, НОВА КНИГА, 2006. – 520с.
4. Карабан В. І., Черноватий Л. М., Набокова І. Ю., Рябих М. В. Практичний курс англійської мови. Частина 1. Підручник для студентів молодших курсів вищих закладів освіти (філологічні спеціальності та спеціальність “Переклад”). – Вінниця, НОВА КНИГА, 2005. – 432 с.
5. Холодіна О., Карпенко Н., Коваленко О., Кіщенко Ю., Мелконян В. Англійська мова. Навчально-методичний посібник. – Херсон, 2000.
6. Черноватий Л. М., Карабан В. І., Набокова І. Ю. Практичний курс англійської мови: Підручник для студентів другого курсу вищих закладів освіти (філологічні спеціальності та спеціальність “Переклад”). – Вінниця: НОВА КНИГА, 2005. – 356 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.ksu.ks.ua/About/Institute/IForeignPhilology/ChairEngLang.aspx>.
2. British and American English [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.englishclub.com/writing/spelling_american-english.htm.
3. <http://englishclub.com>.
4. Guides [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.cntraveller.com/guides/europe/ukraine?gclid=CMv88qvvgasCFYMe4Qod1TZhyw>.
5. Latin Phrases [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.englishclub.com/vocabulary/latin-phrases.htm>.
6. Maps [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://maps4pc.com/download>.
7. Test about UK [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://my.englishclub.com/group/puzzleloversclub/forum/topics/quiz-life-in-the-uk>.
8. Theatres of London [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.londontheatreboxoffices.com>.
9. PLATINUM – 2000 (лінгафонний курс).
10. <http://www.tesol.net>
11. <http://www.freeenglish.net/english/index.html>
12. <http://www.freeyellow.com>
13. <http://www.eslcsfe.com>
14. <http://www.englishclub.net>
15. <http://www.bangkokpost.net/education>

3.1. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ТА СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Методика російської мови як наука

Предмет, завдання, зміст методики викладання російської мови. Структура вузівської навчальної дисципліни. Зв'язок методики викладання російської мови з філософією, психологією. Методи дослідження. Методичний спадок Ф.І.Буслаєва – засновника методики викладання російської мови.

Внесок видатних учених-методистів в розвиток лінгводидактики. Актуальні проблеми сучасної методичної науки. Новаторство та передовий досвід у методиці викладання російської мови. Лінгводидактичні основи викладання російської мови в середніх навчальних закладах України.

Принципи навчання російській мові. Методи та прийоми навчання російській мові (основи класифікацій методів навчання). Система вправ з російської мови. Навчальний комплекс з російської мови, його основні компоненти (шкільні програми, шкільні підручники з російської мови). Форми навчальної роботи з російської мови.

Урок – основна форма роботи з російської мови. Вимоги до уроків з російської мови на сучасному етапі розвитку освіти. Структурні елементи уроку. Основні типи уроків російської мови, їх структура. Нестандартні уроки. Інтерактивні форми роботи на уроці. Підготовка вчителя до уроку.

Методика вивчення фонетики, графіки, орфоенії

Значення, завдання та основні принципи вивчення фонетики, графіки й орфоенії в школі. Зміст і структура курсу. Помилки в мові учнів. Основні види вправ. Роль словників у формуванні у школярів фонетико-орфоепічних, акцентологічних умінь і навичок.

Методика вивчення лексикології та фразеології

Значення, завдання, зміст навчання з лексикології та фразеології. Принципи вивчення лексикології та фразеології в школі. Типові помилки у мовленні учнів. Методи та прийоми вивчення лексикології та фразеології в школі.

Методика вивчення складу слова та словотвору

Значення, зміст, завдання та принципи вивчення складу слова та словотвору в школі. Методи та прийоми вивчення словотвірних понять. Система вправ. Морфемний аналіз слова. Словотвірний аналіз. Етимологічний аналіз слова.

Методика вивчення орфографії

Значення та завдання вивчення орфографії в школі. Особливості російської орфографії. Російська графіка та правопис, звукова форма мови та правопис. Орфограма. Природа орфографічної навички та психологічні основи її вивчення. Методика вивчення орфографічного правила. Навчання орфографії у зв'язку з розвитком мовлення. Система роботи над орфографічними помилками.

Методика вивчення морфології

Морфологія як розділ шкільної граматики. Її значення, завдання, зміст, структура, принципи вивчення. Основні поняття морфології, закономірності засвоєння їх учнями. Методика формування поняття «частина мови» в процесі

вивчення морфології. Специфіка вивчення частин мови. Характер умінь і навичок, умови, етапи, методи та прийоми їх формування. Методика роботи зі словниками та довідниками.

Методика вивчення синтаксису

Синтаксис як розділ шкільного курсу граматики. Його значення, завдання, зміст і принципи вивчення в школі. Пропедевтичне й систематичне вивчення синтаксису. Особливості формування синтаксичних понять. Види синтаксичних вправ.

Методика навчання пунктуації

Мета навчання пунктуації. Місце пунктуації в шкільному курсі російської мови. Лінгвістичні основи навчання пунктуації в школі. Методика роботи над пунктуаційними правилами. Формування в учнів пунктуаційних умінь. Робота над пунктуаційними помилками.

Розвиток мовлення учнів

Поняття «розвиток мовлення» в методиці російської мови. Значення та завдання роботи з розвитку мовлення учнів. Оволодіння нормами російської літературної мови. Збагачення словникового запасу учнів. Навчання різним видам мовленнєвої діяльності.

Методика вивчення стилістики

Роль, завдання, місце та зміст роботи зі стилістики в школі. Характеристика стилістичних понять, які вивчають у школі. Методи та прийоми вивчення стилістичних понять. Види вправ зі стилістики в школі, їх типологія, послідовність проведення. Поняття про стилістичну помилку. Методика попередження та виправлення стилістичних помилок.

Вивчення російської мови в старших класах

Програми з російської мови для 10-11 класів. Навчально-методичні посібники з російської мови для старших класів. Особливості уроків російської мови в старшій школі.

Методична робота вчителя-словесника

Фактори неперервного самовдосконалення вчителя. Форми підвищення кваліфікації вчителів. Кабінет російської мови в школі. Робота методичних об'єднань учителів-словесників. Творчі групи вчителів школи. Інноваційні технології навчання.

3.2. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Вступ. Методика викладання літератури як наука. Цілі та завдання курсу. Предмет, зміст, структура методики викладання зарубіжної літератури як самостійної педагогічної науки. Специфічні методи дослідження. Взаємозв'язок методики викладання з іншими науками. Роль передового досвіду вчителів-словесників у розвитку методичної науки. Провідні етапи розвитку методики викладання літератури як науки.

Література як навчальний предмет у сучасній школі. Мета та завдання вивчення зарубіжної літератури в школі. Зміст та структура курсу. Етапи літературної освіти. Специфіка навчального курсу. Принципи викладання

зарубіжної літератури в школі. Місце курсу «Зарубіжна література» у школі, міжпредметні зв'язки. Шкільна програма як державний документ, що визначає зміст, мету, принципи викладання літератури в школі. Принципи побудови програм по літературі. Навчально-методичні видання із зарубіжної літератури: різновиди, функції.

Літературний розвиток читача-школяра. Проблема читача у сучасному суспільстві та в школі. Особливості сприйняття літературного твору учнями в залежності від індивідуального типу мислення особистості, віку, рівня літературного розвитку, ставлення до мистецтва. Структура читацької діяльності та основні рівні літературного розвитку учня. Вікові особливості та етапи літературного розвитку учнів.

Методи і прийоми викладання зарубіжної літератури в школі. Проблема класифікації методів викладання зарубіжної літератури. Різноманітні класифікації методів. Специфічні методи викладання літератури. Система М.І. Кудряшова: функції методів, провідні прийоми та види навчальної діяльності учнів: а) творче читання та творчі завдання; б) евристичний метод; в) дослідницький метод; г) репродуктивний метод.

Етапи вивчення літературного твору в школі. Загальна характеристика етапів вивчення літературного твору. Вступні заняття в середніх та старших класах, їх функції. Методика підготовки учнів до сприймання художнього тексту. Види коментарів. Форми, методи, прийоми роботи на етапі підготовки до сприйняття тексту.

Читання та переказ твору як важливі ланки вивчення літературного тексту. Читання твору як соціальна, психологічна і методична проблема. Організація читання тексту учнями. Види читання та їх функції. Робота по засвоєнню тексту художнього твору. Робота над планом та переказом твору. Види переказів.

Аналіз художнього твору у шкільному курсі. Літературознавча концепція – підґрунтя аналізу твору у школі. Відмінність шкільного аналізу від літературознавчого. Специфіка шкільного аналізу літературного твору. Мета, функції, принципи аналізу художнього твору у школі. Різновиди аналізу тексту у шкільному курсі та їх співвідношення; а) оглядовий; б) вибірково-спрямований; в) детальний (текстуальний).

Шляхи аналізу літературного твору в школі. Проблема класифікації шляхів аналізу художнього твору у школі. Провідні різновиди шляхів аналізу художнього тексту. Чинники визначення найбільш ефективного шляху аналізу твору в шкільному курсі. Аналіз твору "слідом за автором". Вивчення твору пообразним шляхом. Проблемно-тематичний шлях аналізу твору.

Прийоми аналізу художнього твору в школі. Проблема класифікації прийомів аналізу художнього твору в шкільному курсі. Класифікації прийомів аналізу тексту художнього твору за Є. Пасічником та В. Г. Маранцманом. Прийоми осягнення авторської позиції. Прийоми активізації співтворчої діяльності учнів на уроках зарубіжної літератури. зарубіжної літератури.

Методика аналізу образу-персонажа. Формування у школярів поняття про персонаж. Автор та герой. Різновиди характеристики образів-персонажів: індивідуальна, порівняльна, групова. Їхня сутність, функції, обумовленість вибору виду. Особливості уроку-аналізу образу головного героя художнього

твору. Специфіка проведення порівняльної характеристики героїв. Груповий аналіз образів, його особливості та значення.

Підсумковий характер заключного етапу. Узагальнення та систематизація спостережень, відтворення цілісності художнього тексту, досягнення розуміння авторської концепції. Формування образних та понятійних узагальнень.

Вивчення художніх творів у родовій специфіці. Родова специфіка художнього твору як один з вирішальних чинників організації шкільного аналізу твору. Загальні завдання роботи з епічним твором у шкільному курсі. Найважливіші компоненти епічного твору та методика їх аналізу. Специфіка аналізу на уроках літератури в школі драматичних творів. Складність організації вивчення у шкільному курсі ліричних текстів. Специфіка аналізу творів письменників-модерністів та постмодерністів у шкільному курсі.

Вивчення біографії письменника у шкільному курсі. Мета та принципи вивчення біографії письменника на уроках зарубіжної літератури. Джерела вивчення біографії. Специфіка вивчення біографії письменника в середніх та старших класах. Форми і методи вивчення біографії митця художнього слова.

Методика вивчення оглядових тем. Місце та різновиди оглядових тем у шкільному курсі «Зарубіжна література». Функції оглядових тем, вимоги до їх вивчення. Об'єктивні ускладнення в організації вивчення оглядових тем та шляхи їх подолання. Провідні методи, прийоми, форми роботи на уроках-оглядах. Значення наочності та ТЗН при вивченні оглядових тем. Міжпредметні зв'язки на уроках-оглядах.

Вивчення теорії літератури в школі. Місце та значення теорії літератури у шкільному курсі. Принципи та система роботи над засвоєнням теоретико-літературних понять у шкільному курсі. Різновиди теоретико-літературних понять, призначених для вивчення у школі. Провідні етапи та специфіка організації засвоєння теоретичних понять на пропедевтичному етапі. Особливості формування теоретико-літературних понять на систематичному етапі курсу літератури. Історизм як провідний теоретичний принцип систематичного курсу літератури. Специфіка формування понять про літературні напрямки.

Розвиток мови учнів у системі літературної освіти. Розвиток мови як соціальна та методична проблема. Специфіка мовних ситуацій на уроках літератури, засоби стимулювання мовної діяльності учнів на літературному матеріалі. Розвиток писемної мови школярів. Переказ. Види переказів. Твори різних жанрів як найважливіший вид письмових робіт із літератури. Тематична класифікація шкільних творів, їх жанрова специфіка. Вимоги до твору. Методика підготовки до написання творів. Аналіз і критерії оцінювання робіт учнів. Особливості роботи з літературно-критичними статтями: складання плану, тез та конспекту.

Урок зарубіжної літератури в сучасній школі. Вимоги до уроку літератури. Критерії ефективності уроку літератури. Зміст та етапи підготовки до уроку: визначення теми, мети, задач уроку, його структури, методики проведення, організації діяльності учнів. Проблема типології уроку літератури. Класифікація уроків М.І.Кудряшова. Факультативи.

Позакласна та позашкільна робота по літературі. Місце та мета позакласної та позашкільної роботи у системі роботи вчителя зарубіжної

літератури. Види та форми позакласної роботи із зарубіжної літератури з учнями, особливості її планування. Організація позакласного читання. Літературно-краєзнавча робота. Кабінет літератури.

Організація навчально-виховного процесу та вчитель літератури.

Планування як основа творчого викладання. План та імпрровізація у викладанні. НОП вчителя. Задум уроку та його реалізація. Підготовка вчителя до уроку. Наочність на уроках літератури. Зв'язок уроку з іншими видами занять. Облік та оцінювання знань та вмінь учнів як засіб зворотного зв'язку та стимулювання активності діяльності школярів.

Учитель-словесник: характер праці, провідні професійні якості, творча лабораторія. Словесник як педагог-дослідник. Роль самоосвіти та самовдосконалення професійної підготовки вчителя у підвищенні рівня художнього сприйняття творів літератури та мистецтва.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ

Основна

- 45.Беляев О.М. Сучасний урок української мови / О.М. Беляев. – К.,1981.
- 46.Блинов Г.И. Методика изучения пунктуационных правил / Г.И.Блинов. – М.,1999.
- 47.Виды разбора на уроках русского языка / под ред. В.В.Бабайцевой. – М.,1998.
- 48.Дудников А.В. Методика изучения грамматики в восьмилетней школе / А.В.Дудников. – М.,1999.
- 49.Купалова А.Ю. Словосочетание и предложение в школьном курсе синтаксиса / А.Ю.Купалова. – М.,1997.
- 50.Литневская Е.И. Методика преподавания русского языка в средней школе [Текст] : учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений / Литневская Е.И., Багрянцева В.А. ; под ред. Е.И. Литневской. – М. : Академический проект, 2006. – 590 с.
- 51.Ломизов А.Ф. Трудные вопросы методики пунктуации / А.Ф.Ломизов. – М.,1995.
- 52.Львов М.Р. Словарь-справочник по методике русского языка / М. Р. Львов. – М.,1988.
- 53.Методика изучения русского языка : пособие для учителя / под ред. Г.М.Иваницкой, Н.А.Пашковской. – К.,1996. – 288 с.
- 54.Методика преподавания русского языка : учебное пособие для студентов пед.институтов по специальности № 2101 «Русский язык и лит.» / М.Т.Баранов, Т.А.Ладыженская, М.Р.Львов и др. ; под ред М.Т.Баранова. – М.,1990. – 308 с.
- 55.Методика развития речи на уроках русского языка / под ред. Т.А. Ладыженской. – М.,1991.

56. Михайловская Г.А. Лингводидактические основы формирования речевых умений в процессе обучения русскому языку / Г.А.Михайловская.— К. : УкрНДУПСК,1999.
57. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів: Українська мова; Українська література. 5–9 класи [Текст] / відп. за випуск К.В. Таранік-Ткачук. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2013.– 160 с.
58. Озерская В.П. Изучение морфологии на синтаксической основе 4 кл. / Озерская В.П. – М.,1998.
59. Онищук В.А. Урок в современной школе / В.А.Онищук. – К.,1981.
60. Основы методики русского языка в 4-8 классах : Пособие для учителя / под ред. А.В.Текучева. – М.,1996.
61. Пашковская Н.А. Лингводидактические основы обучения русскому языку : пособие для учителя / Н.А.Пашковская. – К. : Рад.шк.,1990
62. Пашковская Н.А. Развитие речи учащихся : пособие для учителя / Пашковская Н.А. Иваницкая Г.М., Симоненкова Я.Н. – К.,1990.
63. Прудникова А.В. Лексика в школьном курсе русского языка : пособие для учителей / А.В.Прудникова. – М.,1999.
64. Система обучения сочинениям на уроках русского языка / под ред. Т.А.Ладыженской. – М.,1998.
65. Ушаков Н.Н. Внеурочная работа по русскому языку : пособие для учителя / Ушаков Н.Н., Суворова Г.И. – М. : Просвещение,1997. – 175 с.

Допоміжна

14. Арват Н.Н. Сопоставительное изучение русского и украинского языков в школе: пособие для учителя / Арват Н.Н., Арват Ф.С. – К.,1989. – 192 с.
15. Внеклассная и внешкольная работа по русскому языку и литературе в национальной школе / К.В.Мальцева, Н.П.Толмачева, М.Н.Борисова и др. ; под ред. К.В.Мальцевой и М.Н.Борисовой. – Л. : Просвещение,1982. – 232с.
16. Кучеренко І. Теоретичні і методичні засади сучасного уроку української мови в основній школі : монографія / Ірина Кучеренко. – Умань : ФОП Жовтий О.О.,2014. – 410 с.
17. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах : підруч. Для студ. філологічних факультетів університетів / [М.І.Пентилюк, С.О.Караман, О.Б.Караман та ін.]; за ред. М.І.Пентилюк. – К. : Левіт, 2009.– 400 с.
18. Михайловская Г.А. Коммуникативная направленность уроков русского языка : монография / Г.А. Михайловская. – Херсон : Изд-во ХГПУ,2002
19. Михайловская Г.А. Языковая ситуация требует новых исходных положений: О принципах обучения русскому языку [Текст] / Галина Александровна Михайловская // Русская словесность в школах Украины. – 2011. – № 2.– С.5–7.
20. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням російською мовою : Російська мова ; Інтегрований курс «Література (російська та світова)». 5–9 класи / колектив авторів. – К. : Видавничий дім «Освіта»,2013.– 192 с.
21. Панов Б.Т. Внеклассная работа по русскому языку : пособие для учителя / Б.Т.Панов. – М. : Просвещение,1995. – 208 с.

22. Російська мова: програма для 5–12 класів загальноосвітніх навчальних закладів з російською мовою навчання [Текст] / уклад. Н.Г.Озерова, Г.О.Михайловська, Л.В.Давидюк, В.І.Статівка, К.І.Бикова. – Черновці : Видавничий дім «Букрек», 2005.– 156 с.
23. Хрестоматія по методикі преподавання русского языка как иностранного [Текст] / сост. Л.В. Московкин, А.Н.Щукин. – 4-е изд., стереотип. – М. : Русский язык. Курсы, 2014.– 552 с.

Інформаційні ресурси

6. Електронна бібліотека "Чтиво": www.chtyvo.org.ua
7. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського: <http://www.nbuv.gov.ua/>
8. Нова українська школа [Електронний ресурс] : офіційний сайт / МОН України ; ГО «Смарт Освіта». – Режим доступу: <https://nus.org.ua/> (дата звернення: 27.08.2019). – Назва з екрана.
9. Освітні програми [Електронний ресурс] // Міністерство освіти і науки України : [офіційний сайт]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi> (дата звернення: 27.08.2019). – Назва з екрана.
10. Російська мова [Електронний ресурс] : [методичні матеріали] // Методичні кейси / Ін-т післядипл. пед. освіти Київ. ун-ту ім. Б. Грінченка. – Режим доступу : <http://media.ippo.kubg.edu.ua/?cat=19> (дата звернення: 30.08.2017). – Назва з екрана.
11. Русский язык и литература [Электронный ресурс] // Учительский журнал он-лайн : портал / ТОВ «ВГ «Основа». – Режим доступа: <http://www.teacherjournal.com.ua/shkola/russkij-yazyk-i-literatura.html> (дата звернення: 27.08.2019). – Название с экрана.

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Пригодій С.М., Горенко О.П. Американський романтизм. Полікритика: Навч. посібник. – К., 2006.
2. Мірошніченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах. – К.: Слово, 2010. – 430 с.
3. Мірошніченко Л. Ф. Методика викладання світової літератури в середніх навчальних закладах. – К.: Ленвіт, 2000.
4. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в сер. навч. закл. – К.: Ленвіт, 2000.
5. Степанішин Б. І. Викладання української літератури в школі. – К., 1995.
6. Токмань Г. Л. Методика навчання української літератури в середній школі. – К.: ВЦ «Академія», 2012. – 312 с.
7. Штейнбук Ф. М. Методика викладання зарубіжної літератури в школі. – К., 2007. – 316 с.

Додаткова

1. Литературная энциклопедия терминов и понятий / Под ред. А. Н. Николюкина. – М., 2001.
2. Ніколенко О.М. Романтизм у поезії. Г. Гейне, Дж.Г. Байрон, А. Міцкевич, Г. Лонгфелло: Посібник для вчителя. – Х., 2003.

Інформаційні ресурси

1. Лосев А.Ф.: Античная литература [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://antique-lit.niv.ru/antique-lit/losev/index.htm>
2. Тронский И.М. История античной литературы [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://infoliolib.info/philol/tronsky/index.html>

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДІ ЗДОБУВАЧІВ

Критерії оцінювання визначено відповідно до Порядку оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти (наказ від 08.09.2021 №890-Д).

Атестаційний екзамен передбачає оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти щодо їх відповідності вимогам стандартів вищої освіти (за наявності) та проводиться у формі екзаменів із обов'язкових дисциплін професійної підготовки в обсязі чинних силабусів.

Оцінка відповідає рівню сформованості загальних і фахових компетентностей та отриманих програмних результатів навчання здобувача освіти та визначається шкалою ЄКТС та національною системою оцінювання (табл. 1).

Таблиця 1

Шкала оцінювання у ХДУ за ЄКТС

Сума балів /Localgrade	Оцінка ЄКТС		Оцінка за національною шкалою / Nationalgrade
90 – 100	A	excellent	Відмінно
82 – 89	B	good	Добре
74 – 81	C		
64 – 73	D	satisfactory	Задовільно
60 – 63	E		
35 – 59	FX	fail	Незадовільно з можливістю повторного складання
1 – 34	F		Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням

Загальна оцінка визначається як сума балів за виконання всіх видів завдань.

За формулою:
$$ЗБ = \frac{\sum \text{кількість балів за кожний модуль}}{\sum \text{кількість модулів}} \cdot \frac{\sum \text{кількість балів за кожний модуль}}{\sum \text{кількість модулів}}$$

Максимальна кількість балів, які може отримати здобувач – 100 балів.

Таблиця відповідності балів та критеріїв оцінювання здобувачів вищої освіти СВО бакалавр при розв'язанні теоретичних та практичних питань з іноземних мов (російської, англійської) та світової літератури

За шкалою ЕКТС	Сума балів	За націона льною шкалою	Коментар
A	100 – 90 балів	відмінно	Студент має глибокі міцні і системні знання з усіх розділів екзаменаційних модулів, може чітко сформулювати дефініції, використовуючи спеціальну термінологію, вільно володіє понятійним апаратом, знає

			основні проблеми навчальних дисциплін, їх мету та завдання. Вміє застосовувати здобуті теоретичні знання у всіх видах практичних завдань. Може самостійно обирати підходи та методи для вирішення завдань різного рівня складності. Широко застосовує основні категорії системного аналізу та системно-структурного та функційного підходів. На основі ґрунтовних знань із сучасної лінгвістики й лінгводидактики може самостійно охарактеризувати структуру аналізованої системи та зв'язки між її компонентами. Студент володіє стійкими орфографічними навичками, безпомилково використовує лексеми активного словника, грамотно використовує знаки пунктуації; вміє чітко та логічно висловлювати свої думки у письмовій формі, актуалізуючи різні мовні засоби. Обсяг знань та рівень вмінь та навичок цілком відповідає та перевищує зміст Програми атестації здобувачів вищої освіти.
В	89 – 82 бали	дуже добре	Здобувач має глибокі міцні і системні знання та необхідні відомості про актуальні проблеми сучасної лінгвістики, знає провідні тенденції розвитку мовознавчого процесу, може чітко сформулювати дефініції, використовуючи фахову термінологію, вільно володіє понятійним апаратом, знає основні проблеми навчальних дисциплін, що складають модулі атестації, їх мету та завдання. Студент має міцні ґрунтовні знання, виконує практичну роботу без помилок. Обсяг знань та рівень вмінь та навичок відповідає обсягу Програми атестації здобувачів вищої освіти.
С	81 – 74 бали	добре	Студент знає програмний матеріал повністю, має практичні навички в фаховому аналізі мовознавчих понять та перекладі, але не вміє самостійно мислити, не може вийти за межі теми. Студент володіє лексичним матеріалом, орфографічною та пунктуаційною грамотністю. Вміє писати повідомлення різної функціональної спрямованості, висловлювати та аргументувати свою позицію, але припускається помилок (3-4) у мовленні. Обсяг знань відповідає

			Програмі атестації здобувачів вищої освіти., але допускає помилки в обсязі до 10%.
D	64 – 73 бали	задовільно	Здобувач знає основні теми трьох модулів, але його знання мають загальний характер, іноді непідкріплені прикладами. Замість чіткого визначення пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні. Має прогалини в теоретичному курсі та практичних вміннях. Студент не досить повно викладає свої думки, він дещо обмежений у виборі мовних засобів або припускається 5-6 помилок (граматичних або в мовленні). Обсяг знань відповідає Програмі атестації здобувачів вищої освіти, але допускає помилки в обсязі від 10% до 25%.
E	63 – 60 балів	задовільно	Здобувач знає основні теми трьох модулів, але його знання мають загальний характер, іноді непідкріплені прикладами. Замість чіткого визначення пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні. Має прогалини в теоретичному курсі та практичних вміннях. Студент не досить повно викладає свої думки, він дещо обмежений у виборі мовних засобів або припускається 5-6 помилок (граматичних або в мовленні). Обсяг знань відповідає Програмі атестації здобувачів вищої освіти, але допускає помилки в обсязі від 10% до 25%.
FX	59 – 35 балів	незадовільно	Студент має фрагментарні знання з трьох модулів. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал. Мова невиразна, обмежена, бідна, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички на рівні розпізнавання. Не вміє висловлювати свої думки у письмовій формі, орфографічні та пунктуаційні навички не сформовані. Обсяг знань відповідає Програмі атестації здобувачів вищої освіти, але допускає помилки в обсязі до 50%.
F	34 – 1 бал	незадовільно	Здобувач повністю не знає програмного матеріалу. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал. Мова невиразна, обмежена, бідна, словниковий запас не дає змогу оформити відповіді на питання екзаменаційних модулів.

Таблиця відповідності балів та критеріїв оцінювання здобувачів вищої освіти СВО бакалавр з методики навчання іноземної мови та світової літератури

A	90-100 балів	Відмінно	Здобувач проявляє схильність до аналітико-синтетичної діяльності, здатен висловлювати власну думку щодо вивченого матеріалу, ґрунтовно знає фактичний та теоретичний матеріал, вільно оперує широким колом джерел, володіє понятійним апаратом, знайомий з головними науковими проблемами, поглядами дослідників. Вміє використовувати та аналізувати джерела та наукову літературу. Має навички самостійної роботи з різними видами джерел, їх співставлення. Відповідь повна.
B	82-89 балів	Добре	Вільно володіє фактичним та теоретичним матеріалом, оперує значним колом джерел і наукової літератури. Вміє використовувати теоретичні знання під час аналізу джерел. Повністю відтворює інформацію, що викладена в базовому підручнику. Цілком самостійно використовує набуті знання, вміння та навички в стандартних навчальних ситуаціях. Здатен контролювати свою діяльність. Вільно складає алгоритм відповіді. Має навички роботи з науковою літературою. Відповідь повна, з зауваженнями.
C	74-81 балів	Добре	Самостійно відтворює головні положення, викладені в базовому підручнику. Знає основні педагогічні та психологічні терміни. Потребує допомоги викладача у вирішенні практичних завдань. Допускає типові помилки, які при допомозі викладача здатний виправляти. На основі володіння навчальним матеріалом в обсязі програми вміє систематизувати інформацію. Бракує вмінь самостійного аналізу джерел, критики джерела, самостійного формулювання питання. Відповідь повна, з зауваженнями.
D	64-73 балів	Задовільно	Здобувач знає основний теоретичний матеріал, має уявлення про значення різних видів джерел, але помиляється, має певні прогалини в розумінні теоретичного курсу. Замість чіткого термінологічного визначення пояснює теоретичний матеріал на побутовому рівні та

			обмеженому життєвому досвіді. Має недоліки в застосуванні практичних вмінь. Має епізодичне знайомство з періодичними науковими виданнями. Не вміє скласти чіткий алгоритм відповіді.
Е	60-63 балів	Задовільно	Має загальні уявлення про термінологію, з тематики та проблематики свого фаху, оперує головними дефініціями, але не розуміє повною мірою зміст, структуру та форми теоретичного та практичного застосування знань та вмінь з напряму та спеціальності підготовки. Володіє навчальним матеріалом на фрагментарному рівні. Не може відповісти на питання без грубих помилок, на які не звертає уваги.
FX	59 – 35 балів	незадовільно	Студент має фрагментарні знання з трьох модулів. Не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформований. Не вміє викласти програмний матеріал. Мова невиразна, обмежена, бідна, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички на рівні розпізнавання. Не вміє висловлювати свої думки у письмовій формі, орфографічні та пунктуаційні навички не сформовані. Обсяг знань відповідає Програмі атестації здобувачів вищої освіти, але допускає помилки в обсязі до 50%.
F	1-34 35-59 балів	незадовільно	Здобувач не знає програмного матеріалу. Здобувач не знає психолого-педагогічної термінології. Не володіє основними теоретичними та практичними знаннями, не може відповісти на запитання. Навички роботи залишаються на рівні загального ознайомлення. Та/або не дотримано норм академічної доброчесності

Гарант ОП



Аеліта ЛЕБЕДЄВА